

UDRŽATEĽNÁ SPOTREBA A VÝROBA

Udržateľný rast je jedným zo základných cieľov Európskej únie. Vzhľadom na globálny nedostatok prírodných zdrojov sa zásada „menej znamená viac“ stala hlavnou výzvou pre výrobcov a spotrebiteľov. Na zvládnutie tejto výzvy v čase rýchlo napredujúcej zmeny klímy a rastúceho dopytu po energii a zdrojoch zaviedla EÚ celý rad politík a iniciatív, ktoré sú zamerané na udržateľnú spotrebu a výrobu. Mali by zlepšiť celkové environmentálne vlastnosti výrobkov počas ich celého životného cyklu, stimulovať dopyt po lepších výrobkoch a výrobných technológiách a pomôcť spotrebiteľom prijímať informované rozhodnutia.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 191 až 193 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

A. Akčný plán pre udržateľnú spotrebu a výrobu

V júli 2008 Komisia predložila balík opatrení a návrhov týkajúcich sa udržateľnej spotreby a výroby a udržateľnej priemyselnej politiky ([COM\(2008\)0397](#)), ktorých cieľom je zlepšiť environmentálne vlastnosti výrobkov počas celého ich životného cyklu, zvýšiť informovanosť spotrebiteľov a dopyt po udržateľnom tovare a udržateľných výrobných technológiách, podporovať inovácie v priemysle EÚ a zaoberať sa medzinárodnými otázkami. Tieto návrhy dopĺňajú súčasné politiky EÚ, ako je integrovaná politika výrobkov (IPV), ktorá ako prvá oficiálne zaviedla zohľadňovanie životného cyklu (LCT) do európskych politík, a zároveň z týchto politík vychádzajú. Cieľom zohľadňovania životného cyklu je zistiť možnosti zlepšenia tovaru a služieb, ktoré by znížili environmentálny dosah a využívanie zdrojov vo všetkých fázach životného cyklu určitého výrobku alebo služby (suroviny/dodávateľské reťazce/používanie výrobku/koniec životnosti: účinky likvidácie a možnosti opätovného použitia či recyklácie). Akčný plán pre udržateľnú spotrebu a výrobu viedol k iniciatívam v týchto oblastiach: rozšírenie pôsobnosti smernice o ekodizajne, revízia nariadenia o environmentálnej značke, revízia nariadenia o environmentálnom manažérstve a audite, právne predpisy o zelenom verejnom obstarávaní, plán pre efektívne využívanie zdrojov a akčný plán ekologických inovácií.

Tieto nástroje sú neoddeliteľnou súčasťou obnovenej stratégie EÚ pre trvalo udržateľný rozvoj (STUR EÚ). V dôsledku jej revízie v roku 2009 sa posilnil dlhodobý záväzok EÚ riešiť výzvy týkajúce sa trvalo udržateľného rozvoja a zároveň sa ňou uznalo,

že je dôležité posilniť spoluprácu s partnermi mimo EÚ, napríklad prostredníctvom marrákešského procesu OSN.

B. Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje

Na základe hlavnej iniciatívy v rámci stratégie Európa 2020 – Európa efektívne využívajúca zdroje, v ktorej sa požaduje stratégia na stanovenie strednodobých a dlhodobých cieľov v oblasti efektívneho využívania zdrojov, ako aj prostriedkov na ich dosiahnutie, bol v roku 2011 prijatý plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje. Navrhujú sa v ňom spôsoby zvýšenia produktivity zdrojov a oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov a od jeho vplyvu na životné prostredie (pozri aj informačný list [2.5.6](#) o efektívnom využívaní zdrojov a obehovom hospodárstve).

C. Environmentálne označovanie a energetické označovanie

Označovanie poskytuje kľúčové informácie, na základe ktorých môžu spotrebiteľia prijímať informované rozhodnutia. Environmentálna značka EÚ je dobrovoľný nástroj, ktorý vznikol v roku 1992 s cieľom podnietiť podniky, aby ponúkali výrobky a služby, ktoré spĺňajú určité environmentálne kritériá. Tieto kritériá stanovuje a prehodnocuje Výbor Európskej únie pre environmentálne označovanie (EUEB), ktorý je zodpovedný aj za súvisiace požiadavky na hodnotenie a overovanie. Kritériá sú uverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie. Výrobky a služby, ktorým bola udelená environmentálna značka, sú označené logom v podobe kvetu, aby ich spotrebiteľia – vrátane verejných a súkromných kupujúcich – mohli ľahko rozpoznať. Značka bola doteraz udelená čistiacim výrobkom, spotrebičom, papierenským výrobkom, odevom, výrobkom používaným v domácnostiach a v záhradníctve, mazivám a službám, ako sú napríklad ubytovacie služby v oblasti cestovného ruchu. Kritériá udelenia environmentálnej značky sa neopierajú len o jeden faktor, ale aj o štúdie, v ktorých sa analyzuje vplyv určitého výrobku alebo určitej služby na životné prostredie počas celého životného cyklu. Účelom revízie nariadenia o environmentálnej značke (nariadenie (ES) č. 66/2010) vykonanej v roku 2008 bolo podporiť využívanie dobrovoľnej schémy udeľovania environmentálnej značky tým, že dodržiavanie pravidiel bude menej nákladné a s ich uplatňovaním sa bude spájať menšia administratívna záťaž.

Komisia 30. júna 2017 predložila závery svojho hodnotenia (kontroly vhodnosti) nariadenia o environmentálnej značke. Konštatovala v ňom, že nariadenie je relevantné, všeobecne súdržné a prináša pridanú hodnotu EÚ. Zároveň však dospela aj k záveru, že nariadenie je čiastočne účinné (keďže umožňuje zlepšenie environmentálnych vlastností výrobkov nesúcich značku, ale kritériá nemusia byť primerané a miera ich využitia zostáva v prípade niektorých druhov výrobkov nízka) a čiastočne efektívne (keďže náklady na dodržiavanie súladu s predpismi môžu v niektorých prípadoch pôsobiť ako prekážka účasti na trhu). Smernicou 92/75/EHS sa zaviedol systém energetického označovania domácich spotrebičov (bielej techniky) na úrovni EÚ, podľa ktorého sa na štítkoch a v informačných brožúrach výrobkov poskytujú potenciálnym spotrebiteľom údaje o miere spotreby energie všetkých dostupných modelov. Energetický štítok EÚ sa od svojho zavedenia v roku 1995 stal široko uznávanou a rešpektovanou pomôckou pre výrobcov a spotrebiteľov. V júni 2010 bola revidovaná smernica o energetickom označovaní (2010/30/ES) s cieľom rozšíriť jej

rozsah pôsobnosti na širšiu škálu výrobkov vrátane výrobkov využívajúcich energiu a iných energeticky významných výrobkov. Komisia 15. júla 2015 navrhla návrat k stupnici označovania od A po G. Na základe nariadenia (EÚ) 2017/1369 zo 4. júla 2017, ktorým sa stanovuje rámec pre energetické označovanie a zrušuje smernica 2010/30/EÚ, boli vytvorené požiadavky na energetické označovanie pre jednotlivé skupiny výrobkov. Od roku 2021 sa konkrétne zmení stupnica v prípade piatich skupín výrobkov (chladničky, umývačky riadu, práčky, televízory a lampy): výrobok s triedou energetickej účinnosti A+++ sa napríklad po zmene stupnice zaradí do triedy B bez toho, aby došlo k zmene jeho spotreby energie. Trieda A bude spočiatku prázdna, aby sa ponechal priestor pre energeticky účinnejšie modely. To spotrebiteľom umožní jasnejšie rozlišovať medzi energeticky najúčinnejšími výrobkami.

D. Ekodizajn

Smernica o ekodizajne zabezpečuje technické zdokonalenie výrobkov. Smernica 2005/32/ES vytvára rámec na stanovenie požiadaviek na ekodizajn výrobkov využívajúcich energiu a mení smernice 92/42/EHS, 96/57/ES a 2000/55/ES o požiadavkách na energetickú účinnosť výrobkov, ako sú kotle, počítače a televízne prijímače. Komisia medzičasom prijala podľa komitologického postupu niekoľko opatrení na vykonávanie smernice z roku 2005. Revíziou smernice z roku 2005, ktorá sa uskutočnila v roku 2009 (smernicou 2009/125/ES), sa rozšíril jej rozsah pôsobnosti na iné energeticky významné výrobky, ako sú výrobky využívajúce energiu. Týka sa to výrobkov, ktoré nespotrebúvajú energiu pri používaní, ale majú na jej spotrebu nepriamy vplyv. Ide napríklad o zariadenia využívajúce vodu, okná alebo izolačný materiál. V roku 2012 Komisia uverejnila preskúmanie smernice 2009/125/ES, v ktorom dospela k záveru, že v prípade smernice o ekodizajne nie je potrebná okamžitá revízia ani rozšírenie jej rozsahu pôsobnosti na výrobky, ktoré nie sú energeticky významné.

E. Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS)

EMAS je nástroj riadenia, ktorý spoločnostiam a iným organizáciám umožňuje vyhodnocovať ich environmentálne správanie, podávať o ňom správy a zlepšovať ho. Táto schéma je spoločnostiam k dispozícii od roku 1995, pôvodne však bola dostupná len spoločnostiam v priemyselných odvetviach. Od roku 2001 je však schéma EMAS otvorená pre všetky hospodárske odvetvia vrátane sektora verejných a súkromných služieb. V roku 2009 bolo nariadenie o schéme EMAS (ES) č. 1221/2009 prepracované a zmenené tak, aby viac podnecovalo organizácie k registrácii do systému EMAS. Revíziou nariadenia o schéme EMAS sa zlepšila jej uplatniteľnosť a dôveryhodnosť a posilnila sa jej viditeľnosť a dosah. V roku 2017 boli prílohy I, II a III nariadenia o EMAS zmenené tak, aby zahŕňali zmeny spojené s revíziou normy ISO 14001: 2015. Nariadenie (EÚ) 2017/1505, ktorým sa menia tieto prílohy, nadobudlo účinnosť 18. septembra 2017.

F. Zelené verejné obstarávanie (GPP)

GPP je dobrovoľne uplatňovaný prístup podporujúci verejné orgány pri nákupe výrobkov, služieb a prác s menším dosahom na životné prostredie. V posledných rokoch si postup GPP získal široké uznanie ako užitočný nástroj na nasmerovanie trhu k ekologickejšiemu produktom a službám a znižovanie environmentálnych vplyvov činností verejných orgánov. Na vykonávanie GPP používajú členské štáty národné

akčné plány. Možnosť zohľadniť environmentálne aspekty v zadávaní verejných zákaziek, napríklad začlenením environmentálnych požiadaviek do technických špecifikácií, použitím environmentálnych značiek alebo uplatnením kritérií udelenia založených na environmentálnych charakteristikách, bola prvýkrát uvedená v dvoch smerniciach o verejnom obstarávaní prijatých v roku 2004 (smernice 2004/18/ES a 2004/17/ES). Tri smernice prijaté vo februári 2014 akú súčasť reformy verejného obstarávania podľa Aktu o jednotnom trhu – smernice 2014/24/EÚ (klasická smernica), 2014/25/EÚ (smernica o verejnoprospešných službách) a smernica 2014/23/EÚ (smernica o udeľovaní koncesíí) – zjednodušia príslušné postupy tým, že sa zlepšia podmienky podnikov na inovácie a bude sa nabádať k širšiemu uplatňovaniu zeleného verejného obstarávania, čím sa podporí prechod na hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje a je nízkouhlíkové.

V roku 2008 Komisia uverejnila oznámenie s názvom Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie ([COM\(2008\)0400](#)), v ktorom je stanovený rad opatrení, ktorých prijatie má podporiť uplatňovanie GPP členskými štátmi, ako aj jednotlivými verejným obstarávateľmi. Toto viedlo k vypracovaniu kritérií EÚ v oblasti zeleného verejného obstarávania v rámci dobrovoľného prístupu ku GPP. K dnešnému dňu bolo zverejnených 21 súborov kritérií GPP pre vybrané odvetvia, ako sú doprava, vybavenie IT pre kancelárie, čistiace prostriedky a služby, stavby, tepelná izolácia a záhradnícke výrobky a služby.

G. Akčný plán ekologických inovácií (EkoAP)

Akčný plán ekologických inovácií, ktorý prijala Komisia v decembri 2011, nadviazal na akčný plán v oblasti environmentálnych technológií (ETAP) ([COM\(2004\)0038](#)) a vychádzal z jeho skúseností. Cieľom akčného plánu ETAP bolo podporiť rozvoj a používanie environmentálnych technológií a zlepšiť konkurencieschopnosť Európy v tejto oblasti.

Akčný plán ekologických inovácií je v prvom rade spojený s hlavnou iniciatívou Inovácia v Únii v rámci stratégie Európa 2020. Jeho cieľom je rozšíriť zameranie politik v oblasti inovácií na zelené technológie a ekologické inovácie a vyzdvihnúť úlohu politiky životného prostredia ako faktora hospodárskeho rastu. Zameriava sa aj na osobitné prekážky a príležitosti spojené s ekologickými inováciami, najmä také, ktoré nie sú predmetom všeobecných politik v oblasti inovácií.

Akčný plán ekologických inovácií je všeobecný politický rámec, ktorý sa môže financovať z rôznych zdrojov. V rokoch 2014 až 2020 bude hlavným zdrojom financií program Horizont 2020. Medzi ďalšie zdroje patria európske štrukturálne a investičné fondy, ako sú Európsky fond regionálneho rozvoja, program LIFE pre životné prostredie a opatrenia v oblasti klímy, program COSME a spoločná poľnohospodárska politika. Veľká časť finančných prostriedkov, ktoré budú môcť využiť podniky zamerané na ekologické inovácie, bude pochádzať z nových finančných nástrojov, ktoré vyvinula Komisia s cieľom poskytovať im dlhový a kapitálový nástroj.

V posledných rokoch sa mnohé ciele v oblasti EkoAP spojili v koncepcii obehového hospodárstva – hospodárstva, ktoré sa inšpiruje prírodou v tom, že ničím neplytvá. Ekologické inovácie sú kľúčové z hľadiska dosiahnutia mnohých aspektov obehového hospodárstva: priemyselná symbióza alebo ekológia, koncepcia „od kolísky ku kolíske“

a nové, inovačné obchodné modely atď. (pozri aj informačný list [2.5.6](#) o efektívnom využívaní zdrojov a obehovom hospodárstve).

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Parlament už viackrát vyjadril svoju podporu akčnému plánu pre udržateľnú spotrebu a výrobu, ako aj jeho zložkám. Počas revízie smernice o ekodizajne v roku 2009 Parlament dokázal posilniť koncepciu analýzy životného cyklu, najmä pojem efektívnosti zdrojov a materiálov. Takisto sa mu podarilo začleniť podrobné ustanovenia o malých a stredných podnikoch a informáciách pre spotrebiteľov. Parlament dôrazne podporoval aj rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice v záujme začlenenia energeticky významných výrobkov.

Dôležitú úlohu zohral aj pri postupnom zavádzaní ustanovení umožňujúcich ekologickejšie obstarávanie v smerniciach o verejnom obstarávaní. Počas poslednej revízie smerníc o verejnom obstarávaní v roku 2014 Parlament okrem iného podporoval aj zavedenie nových ekonomicky výhodnejších ponúk ako kritéria pre zadávanie zákaziek. Umožní to verejným orgánom sústreďovať sa viac na kvalitu, zohľadňovanie životného prostredia, sociálne aspekty a inovácie a zároveň brať do úvahy cenu a náklady na životný cyklus predmetu zákazky.

Dňa 24. januára 2006 podpísal Parlament vyhlásenie EMAS, v ktorom sa zaviazal, že zabezpečí, aby jeho činnosti boli v súlade so súčasnými osvedčenými postupmi environmentálneho riadenia. V roku 2007 získal Európsky parlament certifikát ochrany životného prostredia ISO 14001:2004 a dosiahol registráciu systému EMAS. Parlament tiež uplatňuje zelené verejné obstarávanie.

Vo svojom uznesení zo 17. októbra 2013 ocenil prijatie plánu EkoAP. Poukázal v ňom na možné synergické účinky ekologických inovácií z hľadiska tvorby udržateľných pracovných miest, ochrany životného prostredia a zníženia hospodárskej závislosti. Okrem toho sa v uznesení zdôrazňuje prierezová politická povaha ekologických inovácií a potreba začleniť ekologické inovácie do všetkých politických oblastí. V tejto súvislosti Parlament uvítal možnosti financovania ekologických inovácií v rámci programov Horizont 2020, COSME, LIFE a spoločnej poľnohospodárskej politiky a vyzdvihol úlohu vznikajúcich finančných nástrojov EÚ ako nosných prvkov v prípade hlavných iniciatív Inovácia v Únii a Európa efektívne využívajúca zdroje v rámci stratégie Európa 2020.

Počas rokovaní o viacročnom finančnom rámci na roky 2014 až 2020 Parlament vyzval, aby sa v dlhodobom rozpočte EÚ na toto obdobie zvýšili prostriedky vzhľadom na ambiciózne ciele stanovené v stratégii Európa 2020 pre udržateľný rast a pracovné miesta. V priebehu rokovaní o konkrétnych programoch sa Parlamentu podarilo dosiahnuť, aby sa ekologické inovácie doplnili medzi investičné priority, na ktoré je možné získať finančné prostriedky z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Dňa 13. júna 2017 Parlament ďalej prijal legislatívne uznesenie o zjednodušení energetického označovania domácich spotrebičov na stupnici od A po G, čo zákazníkom umožňuje vybrať si výrobky, ktoré znižujú spotrebu energie a ich účty za energiu.

Vo svojom uznesení zo 4. júla 2017 o dlhšej životnosti výrobkov: výhody pre spotrebiteľov a spoločnosti Parlament vyzval Komisiu, aby zlepšila informácie o trvácnosti výrobkov tým, že zväží zavedenie dobrovoľnej európskej značky, ktorá bude zahŕňať najmä informácie o trvácnosti a ekodizajne výrobku, o možnostiach modularizácie jeho komponentov v súlade s technickým pokrokom a jeho opraviteľnosti.

V júni 2017 Parlament uverejnil štúdiu o zelenom verejnom obstarávaní, v ktorej sa skúma súčasné využívanie zeleného verejného obstarávania v EÚ a s tým súvisiace príležitosti v kontexte akčného plánu Komisie pre obehové hospodárstvo a v nadväznosti naň. V štúdii sa určili environmentálne prínosy pre občanov, ako aj prínosy pre zamestnanosť a celkové hospodárstvo na európskej úrovni. Je to tak z dôvodu, že v európskych krajinách predstavuje verejný sektor viac ako 25 % celkovej zamestnanosti. Každoročne viac ako 250 000 verejných orgánov v EÚ vynakladá približne 14 % HDP na nákup služieb, prác a dodávok. Prostredníctvom svojich politík obstarávania môžu orgány verejnej moci významne prispieť k obehovému hospodárstvu tým, že zaobstarajú výrobky a energiu, ktoré sú šetrnejšie k životnému prostrediu, zlepšia funkčné využitie a opätovné používanie výrobkov a podporia recykláciu s vysokou hodnotou.

Georgios Amanatidis
05/2019

